

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za računalništvo
in informatiko

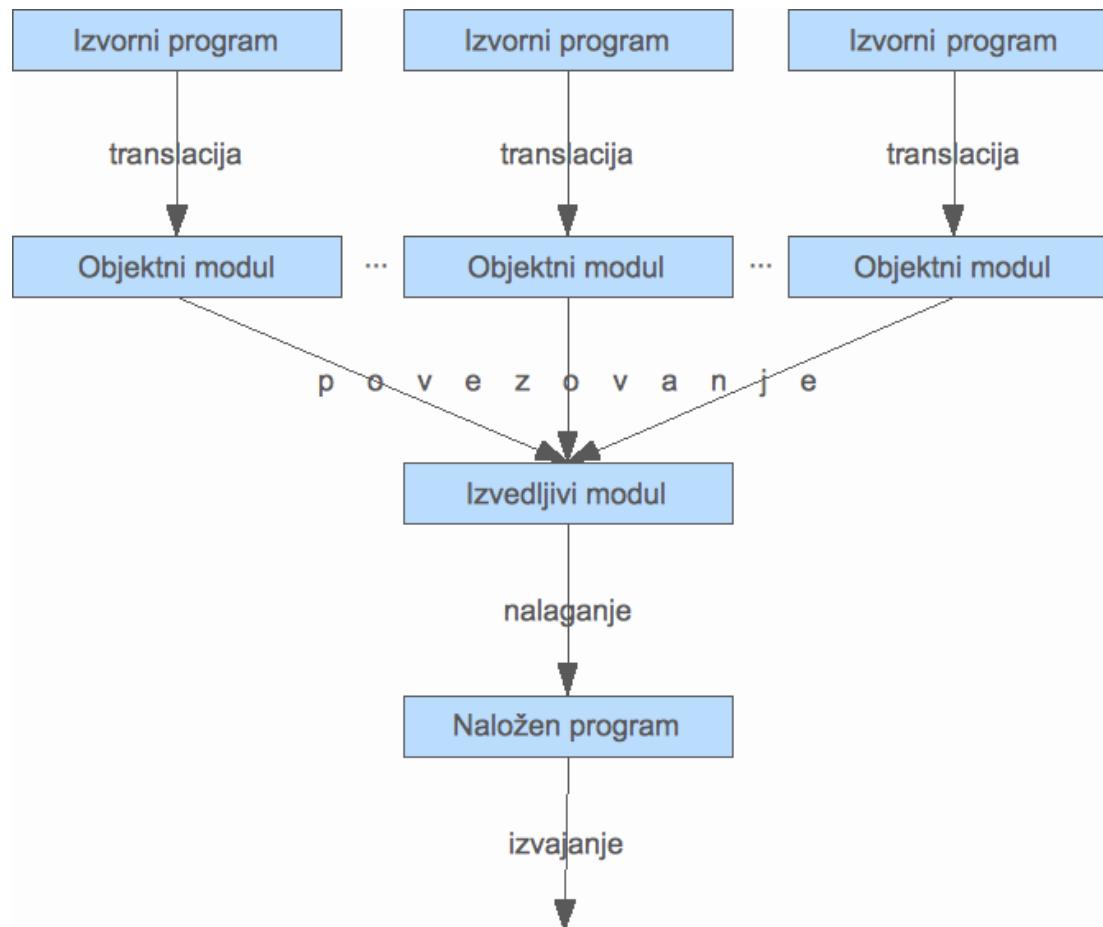
Univerzitetni študijski program, 3. letnik

Sistemska programska oprema

predavatelj: doc. Tomaž Dobravec

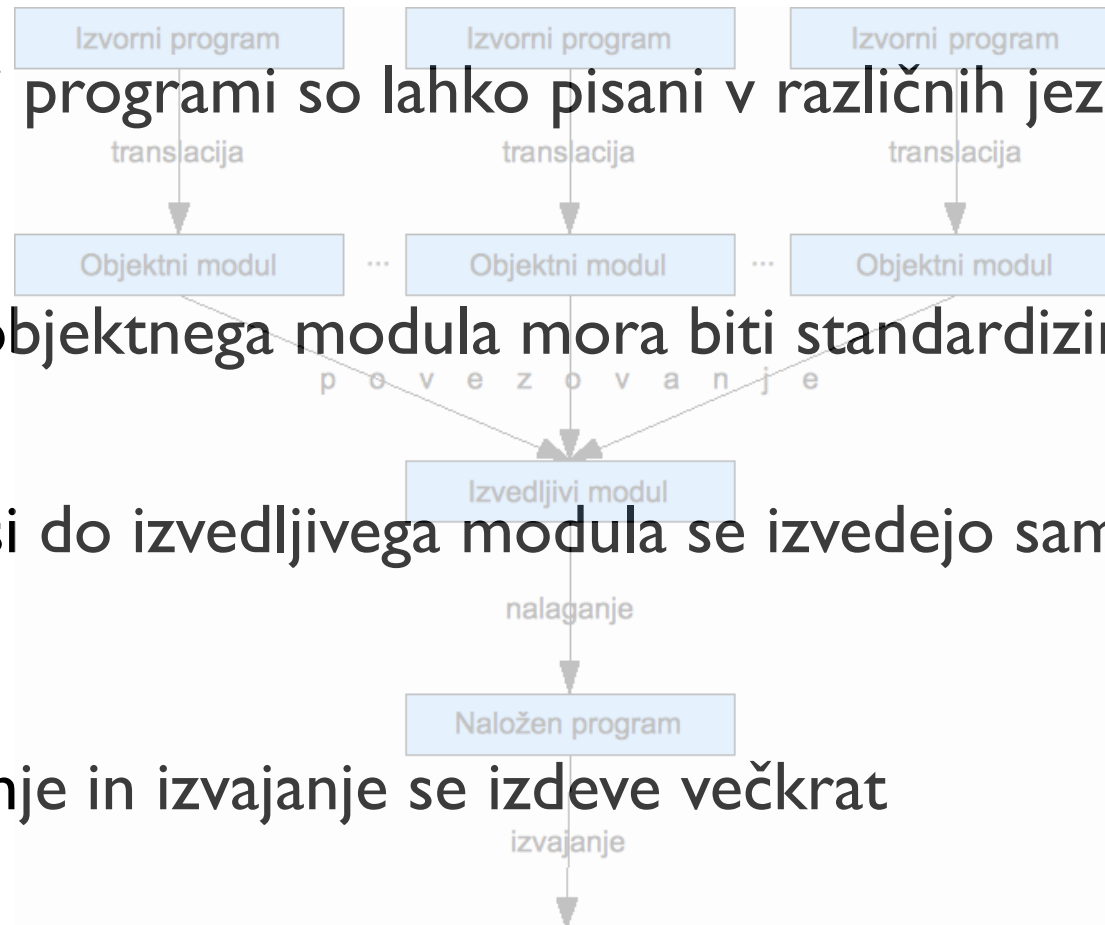
Povezovalnik

Življenjska pot programa

Življenjska pot programa

- ▶ izvorni programi so lahko pisani v različnih jezikih
- ▶ zapis objektnega modula mora biti standardiziran
- ▶ procesi do izvedljivega modula se izvedejo samo enkrat
- ▶ nalaganje in izvajanje se izdeve večkrat

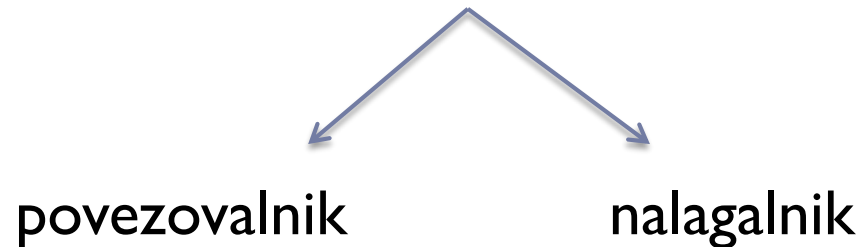

Življenjska pot programa

Po translaciji na objektni nivo, pred izvajanjem:

- ▶ posameznemu modulu dodeliti pomnilniški prostor,
- ▶ opraviti povezovanje med moduli,
- ▶ prenasloviti vse prenaslovljive operande,
- ▶ dopolniti izvedljivi program s sistemskimi rutinami,
- ▶ naložiti program na pravo lokacijo.

Vse to lahko opravi en ali več programov.

Povezovalnik in/ali nalagalnik

- ▶ Klasičen povezovalnik ne pozna končnega nalagalnega naslova (tega pozna šele nalagalnik)
- ▶ Povezovalnik in nalagalnik včasih združijo v en program.

Prednosti:

preprostejši algoritem za povezovanje

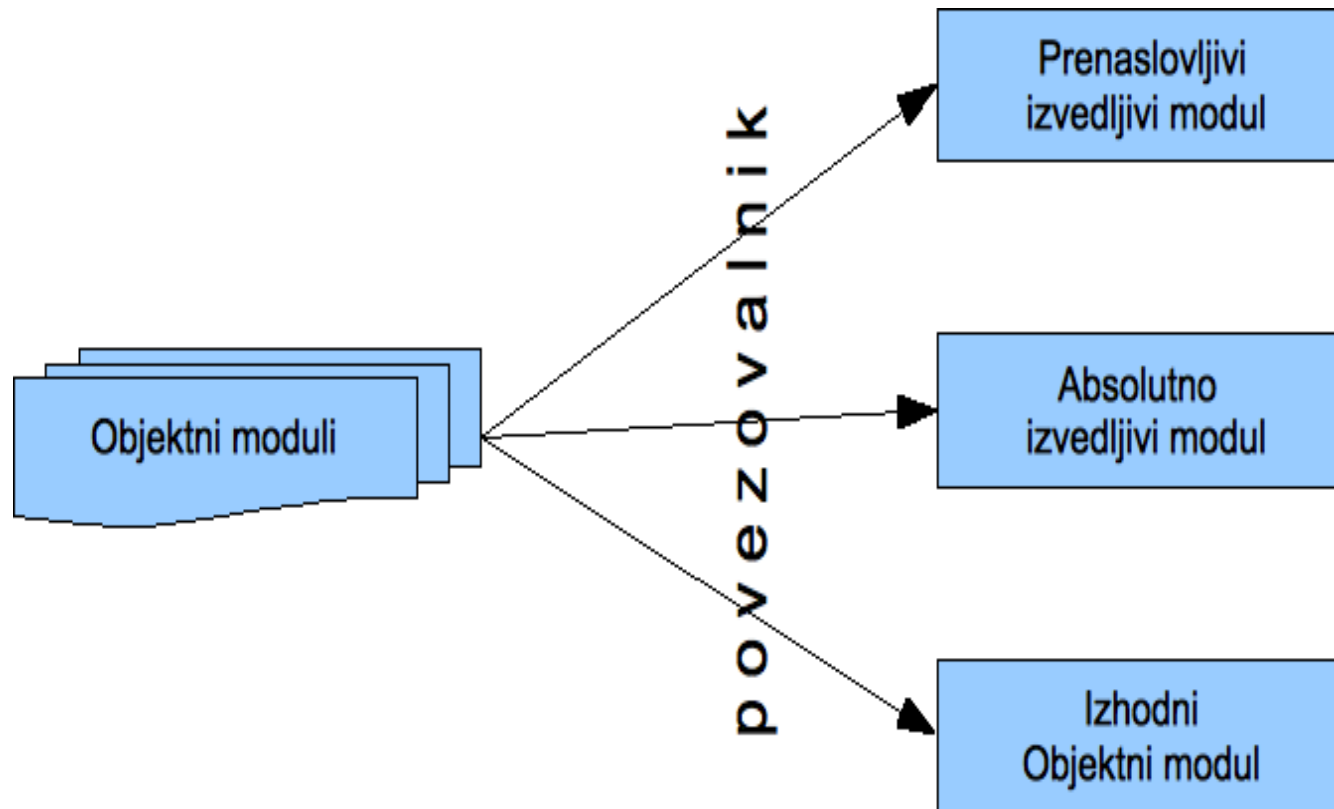
Slabosti:

pred izvajanjem je treba program vedno znova povezati.

Naloge povezovalnika

- ▶ Iz enega ali več vhodnih objektnih modulov zgradi kompakten izvedljiv program ali izhodni objektni modul;
- ▶ objektnim modulom dodeli pomnilniški prostor,
- ▶ vse prenaslovljive module združi v enoten prenaslovljiv del kode,
- ▶ vse prenaslovitvene tabele združi v eno tabelo,
- ▶ poskrbi, da enaka simbolična imena v celotnem programu pomenijo ISTO pomnilniško lokacijo ali konstanto

Vrste izhodnih modulov

Vrste izhodnih modulov

Izhod v obliki absolutno izvedljivega modula

- ▶ razrešene so vse reference iz prenaslovitvene tabele in vsi globalni simboli,
- ▶ program se vedno naloži na isto pomnilniško lokacijo.

Izhod v obliki izhodnega objektnega modula

- ▶ več objektnih modulov se združi v en modul,
- ▶ razrešene so vse medsebojne reference,
- ▶ tak modul lažje vključimo v druge programe.

Vrste izhodnih modulov

Izhod v obliki prenaslovljivega izvedljivega modula

V tem primeru povezovalnik

- ▶ razreši vse zunanje reference in odstrani tabele globalnih simbolov,
- ▶ vse prenaslovljive sekcije združi v eno prenaslovljivo sekcijo,
- ▶ ustvari nove prenaslovitvene zapise,
- ▶ iz več vhodnih objektnih datotek ustvari eno izhodno objektno datoteko.

Delovanje povezovalnika

Povezovalnik datoteke bere dvakrat.

1. prehod: zgradi povezovalne tabele

- ▶ tabela razdelitev pomnilnika (CSTAB)
- ▶ tabela zunanjih simbolov (ESTAB)

2. prehod: na podlagi podatkov iz CSTAB in ESTAB vse sestavne dele poveže v izvedljiv modul.

Prvi prehod statičnega povezovanja

Tvorba tabele razdelitev pomnilnika (CSTAB)

- ▶ posamezne sekcije “razporedimo” po pomnilniku, v CSTAB si zapomnimo njihove nalagalne naslove

Ime sekcije	Naslov	Dolžina

Prvi prehod statičnega povezovanja

Tvorba tabele zunanjih simbolov (ESTAB)

- ▶ v ESTAB za vsak zunanji simbol hranimo ime sekcije in njegovo vrednost (naslov)

Ime sekcije	Ime simbola	Vrednost

Drugi prehod statičnega povezovanja

V drugem prehodu povezovalnik zgradi izvedljiv modul, ki vsebuje:

- ▶ **popravljeno (prenaslovljivo) kodo**
na podlagi razpoložljivih podatkov popravi vse prenaslovljive naslove v prave naslove
- ▶ **popravljeno tabelo prilagoditvenih zapisov**
prilagoditvene zapise spremeni glede na nove naslove kontrolnih sekcij

Delovanje povezovalnika - primer

- ▶ Delovanje povezovalnika si bomo ogledali na primeru spodnjih treh programov:

Loc		Source statement
0000	PROGA	START 0 EXTDEF LISTA, ENDA EXTREF LISTB, ENDB, LISTC, ENDC . .
0020	REF1	LDA LISTA
0023	REF2	+LDT LISTB+4
0027	REF3	LDX #ENDA-LISTA . .
0040	LISTA	EQU * .
0054	ENDA	
0054	REF4	
0057	REF5	
005A	REF6	
005D	REF7	
0060	REF8	

Loc		Source statement
0000	PROGB	START 0 EXTDEF LISTB, ENDB EXTREF LISTA, ENDA, LISTC, ENDC . .
0036	REF1	+LDA LISTA
003A	REF2	LDT LISTB+4
		+LDX #ENDA-LISTA . .
		EQU * . .
		EQU * WORD ENDA-LISTA+LISTC WORD ENDC-LISTC-10 WORD ENDC-LISTC+LISTA-1 WORD ENDA-LISTA-(ENDB-LISTB) WORD LISTB-LISTA END

Loc		Source statement
0000	PROGC	START 0 EXTDEF LISTC, ENDC EXTREF LISTA, ENDA, LISTB, ENDB . .
0018	REF1	+LDA LISTA
001C	REF2	+LDT LISTB+4
0020	REF3	+LDX #ENDA-LISTA . .
0030	LISTC	EQU * . .
0042	ENDC	EQU *
0042	REF4	WORD ENDA-LISTA+LISTC
0045	REF5	WORD ENDC-LISTC-10
0048	REF6	WORD ENDC-LISTC+LISTA-1
004B	REF7	WORD ENDA-LISTA-(ENDB-LISTB)
004E	REF8	WORD LISTB-LISTA

Izvedba povezovanja (algoritem)

- ▶ Algoritem predpostavlja uporabo prilagoditvenih zapisov.
- ▶ **Vhod algoritma:** je množica prenaslovljivih objektnih programov, vsak vsebuje eno ali več kontrolnih sekcij, zunanje reference ter prenaslovitveno tabelo.
- ▶ **Izhod algoritma:** en objekten program z eno prenaslovitveno tabelo.
- ▶ Algoritem predpostavi, da je **začetni nalagalni naslov 0**
 - ▶ vsi direktni naslovi, ki jih vsebuje izhodni objektni program, so relativni glede na končni nalagalni naslov,
 - ▶ za vsak direktni naslov je izhodnemu objektnemu programu dodan prilagoditveni zapis.

Izvedba povezovanja (algoritem)

- ▶ Kontrolne sekcije so lahko medseboj prepletene preko zunanjih referenc.
- ▶ Pri branju posamezne kontrolne sekcije povezovalnik še ne pozna naslova vseh zunanjih referenc.

Težavo rešimo s pomočjo dveh prehodov:

1. prehod:

Določi naslove kontrolnih sekcij in zunanjih simbolov

2. prehod:

Prenaslavljanje vseh direktnih naslovov.

1. prehod povezovalnika

- ▶ V prvem prehodu algoritem obravnava le H (začetek nove kontrolne sekcije) in D (zunaj simboli) zapise.
- ▶ Po koncu prvega prehoda morajo biti
 - ▶ pravilno napolnjeni tabeli CSTAB in ESTAB,
 - ▶ pravilno nastavljene vrednosti spremenljivk
 - ▶ PROGNAME (ime programa);
 - ▶ PROGLLEN (dolžina celotnega programa);
 - ▶ STARTADDR (naslov prvega ukaza, ki se mora izvršiti);

2. prehod povezovalnika

- ▶ V drugem prehodu povezovalnik
 - ▶ še enkrat prebere vse kontrolne sekcije,
 - ▶ popravi direktne naslove (upoštevajo nalagalni naslov sekcije in vrednosti vseh zunanjih simbolov) in
 - ▶ tvori tabelo novih prilagoditvenih zapisov (NEWMODREC).

2. prehod povezovalnika

Pri tvorbi tabele NEWMODREC je treba:

- ▶ Vsem prilagoditvenim zapisom popraviti ime zunanjega simbola.
- ▶ Popraviti naslov prilagoditvenega zapisa tako, da se originalni naslov poveča za vrednost nalagalnega naslova kontrolne sekcije.
- ▶ Paziti, da se medseboj izničujoči zapisi ne zapišejo v izhodno datoteko.

Delovanje povezovalnika - primer

► Povezovanje treh kontrolnih sekcij (primer s slike 2.16):

```
a HCOPY 000000 001033
b D BUFFER 000033 BUFEND 001033 LENGTH 00002D
c R RDREC WRREC
d T 000000 1D 172027 4B100000 032023 ...
e T 00001D 0D 000003 0f200A 4B100000 ...
...
f M 000004 05 +RDREC
g M 000024 05 +WRREC

h H RDREC 000000 00002B
i R BUFFER LENGTH BUFEND
j T 000000 1D B410 B400 ...
k T 00001D 0E 3B2FE9 13100000 4F0000 F1 000000
...
l M 000028 06 +BUFEND
m M 000028 06 -BUFFER

n H WRREC 000000 00001C
o R LENGTH BUFFER
p T 000000 1C B410 77100000 E32012 ...
r M 000003 05 +LENGTH
```